

Britská ekologická spoločnosť - 80 rokov činnosti

The British Ecological Society (BES), najstaršia ekologická spoločnosť na svete, sa „dožíva“ v tomto roku svojho 80-ročného jubilea. Spoločnosť bola založená v apríli 1913 namiesto Britského výboru pre vegetáciu - British Vegetation Committee, ktorý vznikol už r. 1904. Jej prvým predsedom bol A. Tansley, jeden z priekopníkov vedného odboru ekológie. Súčasným predsedom Spoločnosti je R. M. May. V roku 1980 sa BES stala neziskovou (charitatívnou) spoločnosťou s ručením obmedzeným.

Spoločnosť má v súčasnosti takmer 5000 členov, nielen z britských ostrovov, ale z celého sveta. Týmto počtom sa zaraďuje na druhé miesto, za Americkú ekologickú spoločnosť (Ecological Society of America).

Cieľom Spoločnosti je rozvíjať a podporovať výskum vo vednom odbore ekológie ako jedným z prírodovedných odborov a rozširovať výsledky takéhoto výskumu. BES to úspešne robí tým, že vydáva štyri vedecké časopisy (Journal of Ecology, Journal of Animal Ecology, Journal of Applied Ecology, Functional Ecology) a spravodaj (BES Bulletin), organizuje vedecké podujatia (stretnutia, sympóziá) na témy podľa záujmu členov. Od r. 1993 sa konajú v januári (veľký tzv. Winter Meeting), v marci alebo v apríli a v júli na rôznych miestach krajiny. Stretnutie v marci alebo apríli je sympóziom a v júli (tzv. summer Field Meeting) sa organizujú predovšetkým exkurzie na miesta zaujímavé z ekologického hľadiska (často mimo územia krajiny). Okrem toho ďalšie stretnutia (početné) organizujú skupiny špecialistov. Výsledky týchto vedeckých podujatí sa publikujú v samostatných knižných publikáciách, ktoré sú známe a vyhľadávané.

Pri Spoločnosti pracuje 9 skupín špecialistov v oblastiach: ekológia vôd, ochrana prírody, ekologická genetika, ekológia lesa, priemyselná ekológia, výskum močarísk, environmentálna fyziológia, vyučovanie ekológie a tropická ekológia. Donedávna pracovala aj skupina pre produkciu a dekompozíciu a skupina pre matematickú ekológiu.

Spoločnosť poskytuje amatérom a profesionálnym ekológom malé granty (až

do výšky 600 PS) na výskum podľa vlastného výberu. Správy o výsledkoch týchto malých ekologických projektov uverejňuje BES Bulletin. Ďalej poskytuje granty aj na expedície (až do výšky 1000 PS). Vypisuje súťaže a oceňuje najlepšie postery mladých ekológov na výročnom stretnutí BES v decembri, resp. januári každého roku. Mladým vedcom poskytuje podporu v oveľa širšom rozsahu.

Spoločnosť má popri svojom akademickom poslaní (ako „učená spoločnosť“), aj iné ciele. Zaoberá sa napr. využívaním ekologických poznatkov pri efektívnejšej starostlivosti o životné prostredie. Ochrana druhov, ochrana ekosystémov pred znečisťujúcimi látkami, trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov (vrátane rybníctva, lesníctva a pod.) vyžadujú poznanie ekológie druhov a ekosystémov, v ktorých žijú. Spoločnosť prostredníctvom svojho výboru pre ekologické záležitosti (EAC-Ecological Affairs Committee) vstupuje do riešenia politických a spoločenských problémov, kde je účasť ekológov a ekológie potrebná. Organizuje stretnutia vedúcich pracovníkov v ochrane prírody,

na ministerstvách i iných ústredných úradoch a organizáciách. Organizuje semináre ekológov, kde sa hľadajú riešenie základných problémov, napr. starostlivosť o vysočiny, ekologické dôsledky jadrovej vojny, problémy poľnohospodársky nevyužívaných plôch či obnovy stanovišť. Výbor presadzuje, aby sa ekologické poznatky dostali k ľuďom, čo sa zaoberajú tvorbou plánov súvisiacich s akýmkoľvek rozvojom, teda k politikom, inžinierom, podnikateľom a pod.

BES zohrala významnú úlohu pri vytvorení národnej základne ochrany prírody vo Veľkej Británii. V r. 1944 vydal jej výbor pre prírodné rezervácie správu „Ochrana prírody a prírodné rezervácie“, ktorá podnietila založenie Nature Conservancy (štátnej organizácie ochrany prírody) r. 1949. Aktívnu úlohu v ochrane prírody si BES udržala dodnes.

Britská ekologická spoločnosť je členkou Medzinárodnej asociácie ekológie (INTECOL), ktorá združuje ekológov v 32 krajinách sveta. Pričinila sa o organizovanie európskych ekologických sympózií a potom i o založenie Európskej ekologickej federácie (EEF), ktorá združuje ekologické vedecké spoločnosti a ekológov z väčšiny európskych krajín. V budúcom roku BES organizuje Svetový ekologický kongres.

Pavol Eliáš

Ekologický potenciál nivy rieky Moravy

Pod týmto názvom sa konal 14. septembra 1993 v Bratislave slovensko-rakúsky seminár, ktorý metodicky a organizačne zabezpečil Ústav krajinej ekológie SAV spolu s bratislavskou pobočkou Rakúskeho ústavu pre východnú a juhovýchodnú Európu, Prírodovedeckou fakultou UK v Bratislave a Botanickým ústavom SAV. Podujatie sa uskutočnilo pod patronátom krajinnokoologickej nadácie Biosféra.

Cieľom seminára bola prezentácia výsledkov základného vedeckého výskumu, predovšetkým biologického zamerania, v území, ktoré bolo pre odbornú

verejnosť do januára 1990 neprístupné, a preto o ňom neexistovali žiadne ekologické podklady. Seminár otvoril prof. RNDr. Karol Hensel, CSc. z PRIF UK a doc. dr. Florin Žigrai, CSc., vedúci Rakúskeho ústavu pre východnú a juhovýchodnú Európu - pobočka v Bratislave. Za nadáciu Biosféra prehovoril prof. RNDr. Milan Ružička, DrSc., riaditeľ Ústavu krajinej ekológie SAV RNDr. Eva Kalivodová, CSc. (ÚKE SAV) oboznámila s projektom IEB - Ekologické stavebné kamene, ktorý za Slovensko zastupuje nadácia Biosféra. Jedným z troch území Slovenska patriacich do

tohto projektu, je alúvium rieky Moravy (okrem TANAPu a CHKO Východné Karpaty). Program seminára tvorili štyri bloky rôzneho zamerania. Prvý zahŕňoval príspevky týkajúce sa pôdy, vzťahu prírodných podmienok a osídlenia Dolnomoravskej nivy v mladšom praveku, vybraných socioekonomických javov dolnej časti alúvia a mapovania „land cover“ aplikáciou farebných infračervených leteckých snímok a GISu SPANS.

Druhý blok referátov sa týkal vodných ekosystémov. Podali podrobný prehľad o flóre nivy v katastri Bratislavy, ako aj o vodnej a močiarnej vegetácii v inundačnom území. Zoologické príspevky obsahovali poznatky o vybraných skupinách živočíchov - o faune nálevníkov a Simuliidae povodia dolného toku, o faune samotnej rieky, ichtiofaune, makrozoobentose a obojživelníkov v povodí Moravy.

Tretí, najrozsiahljší blok, tvorili prednášky zamerané na terestrické ekosystémy - ich vegetáciu a vybrané skupiny drobných bezstavovcov. Zhodnotili doterajšie poznatky o lúčach, spoločenských krovitých vrúb a lesov okolia rieky Moravy, ako aj vplyv najdôležitejších ekologických faktorov na štruktúru vegetácie v celej nive Moravy a osobitne na pieskovej dune Borová. Z bezstavovcov sa venovala pozornosť pôdnym roztočom v inundačnom území, spoločenským epigeickými pavúkmi a formovaniu koleopterocenóz v pôde lužných lesov okolia alúvia. Účastníci seminára sa oboznámili aj s rozšírením zástupcov čeľade Heteroptera, Zygaenoidea, Hesperoidea, Papilionoidea, Hymenoptera, Diptera a Culicidae.

Stavovcom terestrických a vodných ekosystémov sa venoval posledný blok seminára. Príspevky sa týkali vtáctva nivy, cicavcov ŠPR Dolný les a aktívneho rozširovania bobra riečného v povodí Moravy a na celej Záhorskej nížine.

Seminára sa aktívne zúčastnilo 27 referujúcich z prítomných 40 vedeckých pracovníkov zo slovenských akademických a univerzitných pracovísk, zástupcov WWF a Distel Verein (rakúskej Spoločnosti pre záchranu lúč), WWF-Auen-Institutu v Rastatte (Nemecko) a ornitologickej spoločnosti z ČR.

Pracovné materiály budú publikované v mimoriadnom čísle časopisu Ekológia (Bratislava).

Marta Dobrovodská

Fauna Poľany

Správa Chránenej krajiny oblasti Biosférická rezervácia Poľana, Ústav ekológie lesa SAV a Lesnícka fakulta Technickej univerzity vo Zvolene zorganizovali v tomto stredoslovenskom meste 8.-9. júna 1993 odborný seminár Fauna Poľany, venovaný pamiatke prvého slovenského ekológa a jedného z najvýznamnejších slovenských zoológov povojnovkej generácie Františka Jozefa Turčeka, ktorý položil aj základy zoologických výskumov na Poľane.

Na seminári sa zúčastnilo 50 odborníkov - pracovníkov výskumných ústavov, vysokých škôl, štátnej ochrany prírody i z lesníckej praxe zo Slovenskej a Českej republiky, Poľska a Holandska. Medzi účastníkmi nechýbali ani najbližší príbuzní F. J. Turčeka.

Celkove odznelo 23 referátov, tematicky zameraných na históriu i súčasnosť zoologických výskumov v oblasti Poľany a výsledky štúdií bezstavovcov, stavovcov, poľovnej zveri tohto územia i niektorých skupín bezstavovcov jeho vybraných lokalít.

Na seminár nadväzovala exkurzia do CHKO BR Poľana. V rámci nej na budove Rekreačného strediska PPS Detva na

Prednej Poľane odhalili pamätnú tabuľu F. J. Turčeka. Vznikla z iniciatívy stredoslovenskej pobočky Slovenskej zoologickej spoločnosti a Správy CHKO BR Poľana a mala by budúcim generáciám slovenských zoológov pripomínať túto osobnosť ako vzor vedeckého zánietenia, pracovitosti, húževnatosti, ale aj pokory i zodpovednosti. Zároveň by mala pomôcť, aby sa jeho meno konečne dostalo do povedomia širokej verejnosti a aby sa mu ušlo aj čestné miesto v histórii našej vedy.

Spomienkový prejav predniesol prof. Ing. Jozef Sládek, CSc. Pripomenul nielen dielo F. J. Turčeka, ako najproduktívnejšieho a v zahraničí najznámejšieho slovenského zoológa, so širokým prienikom do mnohých ďalších biologických disciplín, ale vyzdvihol aj jeho ľudskú veľkosť.

Exkurzná trasa seminára viedla ďalej časťou kvadrátu prirodzeného lesa, kde práve Turček začal v šesťdesiatych rokoch uskutočňovať prvé významné zoocenologické a lesnícke výskumy, k poľovníckej chate Pod Drábovkou. Pri nej, ako terénnej základni týchto výskumov, odzneli veľmi pekné, neformálne spomienky bývalých kolegov a priateľov F. J. Turčeka.

Peter Urban

